

Відзив

офіційного опонента на дисертацію Смалько Оксани Василівни «Формування відповідального ставлення до батьківства у студентів класичного університету в процесі позааудиторної виховної роботи», представленої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.07 – теорія і методика виховання

Актуальність дослідження. На сучасному етапі соціального розвитку в умовах культурної глобалізації, відкритості суспільства відбуваються значні зміни в різних формах життєдіяльності людини, які істотним чином стосуються й сфери сімейних відносин.

Сьогодні інститут сім'ї переживає суттєві складнощі: руйнуються сімейні відносини, підвищується ризик розлучень, знижуються виховні функції сім'ї, росте рівень дитячої бездоглядності та безпритульності. Така ситуація обумовлена, з одного боку, зміною морально-етичних орієнтирів, зокрема втратою сімейних цінностей, престижу сімейного способу життя, а з іншого – негативним впливом економічної кризи. За таких обставин особливо гостро постає проблема формування відповідального ставлення до батьківства у студентів класичного університету в процесі позааудиторної виховної роботи.

Різні аспекти проблеми підготовки молоді до батьківства перебувають у полі зору провідних вітчизняних і зарубіжних дослідників (Н. Головатий, І. Кон, В. Кравець, В. Постовий, І. Трубавіна та інших).

Смалько Оксана Василівна продовжує серію таких досліджень, зосереджуючи свою увагу на формуванні відповідального ставлення до батьківства у студентів класичного університету в процесі позааудиторної виховної роботи. Принагідно зауважимо, що дана проблема залишилася поза увагою дослідників.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки «Теоретико-методичні засади світоглядної освіти молоді»

(державний реєстраційний номер 0110U000023). Тему дисертації затверджено вченого радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 4 від 28.05.2014 р.) й узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 6 від 17.06.2014 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Заслуговує на увагу багатоаспектність дослідження, що охоплює різні бачення проблеми, аналіз сучасного її стану. Автор робить спробу вирішити суперечності між: новими суспільними потребами у формуванні відповідальності в молоді до майбутнього сімейного життя та до батьківства й недооцінкою цього процесу у виховній роботі університетів; об'єктивно високим розвивальним потенціалом позааудиторної виховної роботи університету та недостатнім його використанням у формуванні відповідального ставлення до батьківства в студентів; необхідністю виховання студентів як відповідальних батьків і відсутністю науково обґрунтованих педагогічних умов реалізації цього процесу в позааудиторній виховній роботі.

Чітко визначений науковий апарат дослідження – об'єкт, предмет, мета, гіпотеза, завдання, окреслено методи дослідження, розкрито його наукову новизну та практичне значення, особистий внесок автора, наведено дані про впровадження та апробацію результатів дослідження.

Дисерантка ставить за мету – на основі теоретичного узагальнення досліджуваної проблеми й результатів діагностування обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови ефективного формування відповідального ставлення до батьківства в студентів класичного університету в процесі позааудиторної виховної роботи. .

Завдання, які розв'язувалися автором у дисертаційному дослідженні, свідчать про його логічну послідовність, наукову новизну і методологічну обґрунтованість.

Аналізуючи дисертацію з методологічних та теоретичних позицій, відзначимо, що її структура відрізняється послідовністю і систематичністю, що свідчить про глибоке знання дисертанткою сутності досліджуваної проблеми.

На основі вивчення наукових джерел дисертанткою було обґрунтовано сутність і функції відповідального ставлення до батьківства в студентів класичного університету в позаудиторній виховній роботі.

Здобутком даного дисертаційного дослідження є те, що автором з'ясовано особливості формування відповідального ставлення до батьківства в студентів класичного університету в позаудиторній виховній роботі. Акцент зроблено на урахуванні особистісного становлення особистості в юнацькому віці як початковому етапі її зрілості та сенситивності цього періоду для створення сім'ї; урахуванні складності й поліфакторності визначеного процесу; необхідності цілеспрямованої виховної роботи з формування відповідального ставлення до батьківства.

Зважаючи на обґрунтування феномена «відповідальне ставлення до батьківства», цілком доречним уявляються визначені дисертанткою критерії і показники: мотиваційно-ціннісний (сформованість моральних почуттів, позитивна мотивація на батьківство та народження дитини, сформованість ієрархії цінностей); інтелектуально-когнітивний (наявність системних знань про людину, сім'ю, батьківство, роль батьків, стилі батьківства, педагогічні функції сім'ї); діяльнісно-поведінковий (наявність вмінь ефективної взаємодії в сім'ї, прогнозування наслідків власної поведінки в ній, відповідальної поведінки в повсякденному житті, толерантності, соціальної зрілості); оцінно-регулятивний (уміння об'єктивно оцінювати результати власної діяльності, уміння самовдосконалення та саморегуляції; прагнення до

конструювання щасливого власного сімейного життя). Грунтуючись на останніх, О. В. Смалько добирає відповідний діагностичний інструментарій – сукупність взаємопов’язаних методів (анкетування, бесіди, опитування, незакінчені речення, тестування, самотестування, ранжування, експертна оцінка, педагогічні спостереження, виконання творчих завдань і ситуаційних задач, аналіз творчих робіт тощо), запровадження яких на констатувальному етапі експерименту дало їй змогу виявити рівні сформованості відповідального ставлення до батьківства в студентів класичного університету: конструктивний, продуктивний та репродуктивний.

Схвальної оцінки заслуговує розроблена дисеранткою модель формування відповідального ставлення до батьківства в студентів класичного університету в процесі позааудиторної виховної роботи, складниками якої є: мета; методологічні підходи (аксіологічний, суб’єктний, компетентнісний і діяльнісний); принципи (особистісно орієнтованого виховання, ініціативності й творчості, активності та самостійності, суб’єкт-суб’єктної взаємодії), етапи (організаційно-діагностичний, діяльнісно-практичний, результативно-рефлексивний), зміст (реалізація програми клубу «Щасливе батьківство» й участь студентів у загальноуніверситетських виховних заходах), інтерактивні методи та форми; педагогічні умови, а також критерії, рівні й очікуваний результат – сформованість відповідального ставлення до батьківства як особистісної цінності.

Хотілося б відзначити вдумливий підхід дисерантки до обґрунтування педагогічних умов формування відповідального ставлення до батьківства в студентів класичного університету в процесі позааудиторної виховної роботи: цілеспрямована позитивна мотивація й виховання потреби у відповідальному батьківстві; удосконалення змісту позааудиторної виховної роботи шляхом реалізації програми клубу «Щасливе батьківство»; використання інтерактивних форм і методів у позааудиторній виховній роботі; забезпечення управлінської взаємодії викладачів та самоуправління

студентів.

Результати педагогічного експерименту супроводжуються матеріалом у графічному відображені, у вигляді таблиць, рисунків, які суттєво розширяють та доповнюють змістове поле дисертаційного дослідження.

Важливим і цінним для педагогічної практики є розробка та впровадження в позааудиторну виховну роботу класичних університетів програми діяльності студентського клубу «Щасливе батьківство»; навчально-методичних матеріалів «Формування відповідального ставлення до батьківства у студентів класичного університету» для реалізації програми на основі застосування інтерактивних форм і методів роботи; методики діагностики сформованості відповідального ставлення до батьківства в студентів класичного університету.

Вірогідність експериментальних даних забезпечується використанням сучасних засобів і методик проведення дослідження. Положення, котрі покладено в основу дисертації, підкріплюються статистичними даними.

Основні положення дисертації пройшли широке обговорення на науково-практичних конференціях міжнародного, всеукраїнського рівнів.

Висновки і рекомендації, що сформульовані в дисертації є логічними і адекватними змісту дисертації, відображають її найбільш важливі науково-теоретичні і практичні результати та можуть бути використані викладачами і заступниками деканів із виховної роботи, кураторами груп, керівниками гуртків у процесі організації позааудиторної виховної роботи зі студентами.

Дисертація Смалько Оксани Василівни відзначається новизною результатів дослідження, має практичне значення. Це свідчить про те, що дисерантка достатньою мірою оволоділа методикою самостійного педагогічного дослідження.

Публікації автора та автoreферат повністю відображають основні положення й висновки дисертації, які відображені у 15 (13 – одноосібних) публікаціях автора, із яких 8 відображають основні наукові результати

дисертації, 6 – апробаційного характеру, 1 додатково висвітлює наукові результати. Всі праці мають достатній обсяг та відповідний рівень видання. Зміст автореферату ідентичний з основними положеннями дисертації.

Дисертація Смалько О. В. є самостійно виконаною, завершеною, має змістовні додатки, достатньою мірою ілюстрована.

Оцінюючи в цілому дисертаційне дослідження Смалько Оксани Василівни «Формування відповідального ставлення до батьківства у студентів класичного університету в процесі позаудиторної виховної роботи», позитивно, вважаємо за необхідне зробити деякі зауваження та побажання:

1. Зі змісту підрозділу 2.2. не зовсім зрозуміло, за допомогою яких методів було встановлено причини наявного стану сформованості відповідального ставлення до батьківства в студентів класичного університету.

2. Зміст дисертації значно збагатився б, якщо б дослідниця показала гендерні відмінності у рівнях сформованості відповідального ставлення до батьківства в студентів класичного університету.

3. У дисертаційній роботі не знайшло належного обґрунтування і розкриття питання щодо регіональних особливостей реалізації моделі формування відповідального ставлення до батьківства в студентів класичного університету в процесі позаудиторної виховної роботи на рівні визначених критеріїв, показників, рівнів, педагогічних умов.

4. На думку опонента, дещо ідеалізованим є формувальний етап експерименту, в якому більш враховано дію на студентів класичного університету мікросередовища, яке їх оточує. Але, у сучасних умовах, не варто ігнорувати макросередовище, у якому помітний вплив на особистість студента мають масмедіа та інші інформаційні джерела.

5. У тексті автореферату, описуючи результати дослідно-експериментальної роботи щодо сформованості відповідального ставлення до батьківства в студентів класичного університету, доцільно було б дати не тільки їх кількісний, а й якісний аналіз.

6. Дисертація не позбавлена стилістичних та орфографічних огріхів.

Загальний висновок

Вказані зауваження не мають принципового характеру і не можуть вплинути на загальну позитивну оцінку роботи, її результати. Таким чином, за характером фактичного матеріалу, ступенем його якісного і кількісного аналізу, рівнями новизни і значущості результатів дослідження для педагогічної науки і практики дисертаційна робота Смалько Оксани Василівни «Формування відповідального ставлення до батьківства у студентів класичного університету в процесі позааудиторної виховної роботи» відповідає вимогам ДАК України до робіт такого типу, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри педагогіки

Національного університету біоресурсів

і природокористування України

Л. В. Канішевська

Підпис за свідчую
Т. В. О. начальника
відділу кадрів

В. М. Іванова.